

AZ EURÓPAI UNIÓ PARLAMENTI ELNÖKEINEK
KONFERENCIÁJA

- I. NAPIRENDI PONT: A JÖVŐ EURÓPAI UNIÓJA
– ÁLTALÁNOS KILÁTÁSOK
– FÖDERALIZMUS VAGY NEMZETI SZUVERENITÁS

AZ EURÓPAI INTEGRÁCIÓ TÖRTÉNETE

Az Európai Unió szuverén államok közti nemzetközi szerződések alapján létrejött, nemzetek feletti, önálló (*sui generis*) entitás. Működésében és történeti fejlődésében magán hordozza a föderalista és a kormányközi jellegű együttműködés jegyeit. Története tárgyalások és így kompromisszumok, valamint válságokra történő reagálások sorozata (McCormick [2020](#), Bóka [2022](#), Gyurgyák [2018](#)).

Az integrációs gondolat fő mozgatórugója kezdetben a béke megőrzése volt. A francia Jean Monnet és Robert Schuman elképzelései alapján alakult meg az Európai Szén- és Acélközösség (ESZAK), amelyben elsőként került sor nemzeti szuverenitás átadására egy nemzetek feletti intézmény részére. A [Párizsi Szerződés](#) (1951) letette annak a struktúrának az alapjait, amely máig meghatározza az európai integráció intézményeit.

Paul-Henri Spaak vezette azt a folyamatot, amely az [Európai Atomenergia-közösséget](#) és az [Európai Gazdasági Közösséget](#) létrehozó Római Szerződések (1957) aláírását eredményezte. A hatvanas években a kormányközi jelleg uralkodott, mikor is Charles de Gaulle francia elnök eljutott a Tanács ülések bojkottjáig („üres székek” időszaka). A kialakult válsághelyzetet a [Luxemburgi kompromisszum](#) (1966) oldotta meg. Az Egyesítési Szerződés összevonta a három közösség (ESZAK, EGK, Euroatom) döntéshozó és végrehajtó szerveit. A hetvenes évek második felétől Altiero Spinelli vezetésével megerősödtek a föderalista törekvések. A Közösség alkotmányának megalkotására háromszor tettek sikertelen kísérletet (Európai Politikai Unió [1953](#); Spinelli Terv [1984](#); Európai Alkotmány [2004](#)). Jacques Delors bizottsági elnöki időszakában (1985–1995) az integráció elmélyült. A [Maastrichti Szerződés](#) (1992) hárompilléres modelljében a létrejött közös piac a nemzetek feletti jelleget, míg a másik két pillér a kormányközi jellegét biztosította (Arató–Koller [2023](#); Dinan [2005](#)).

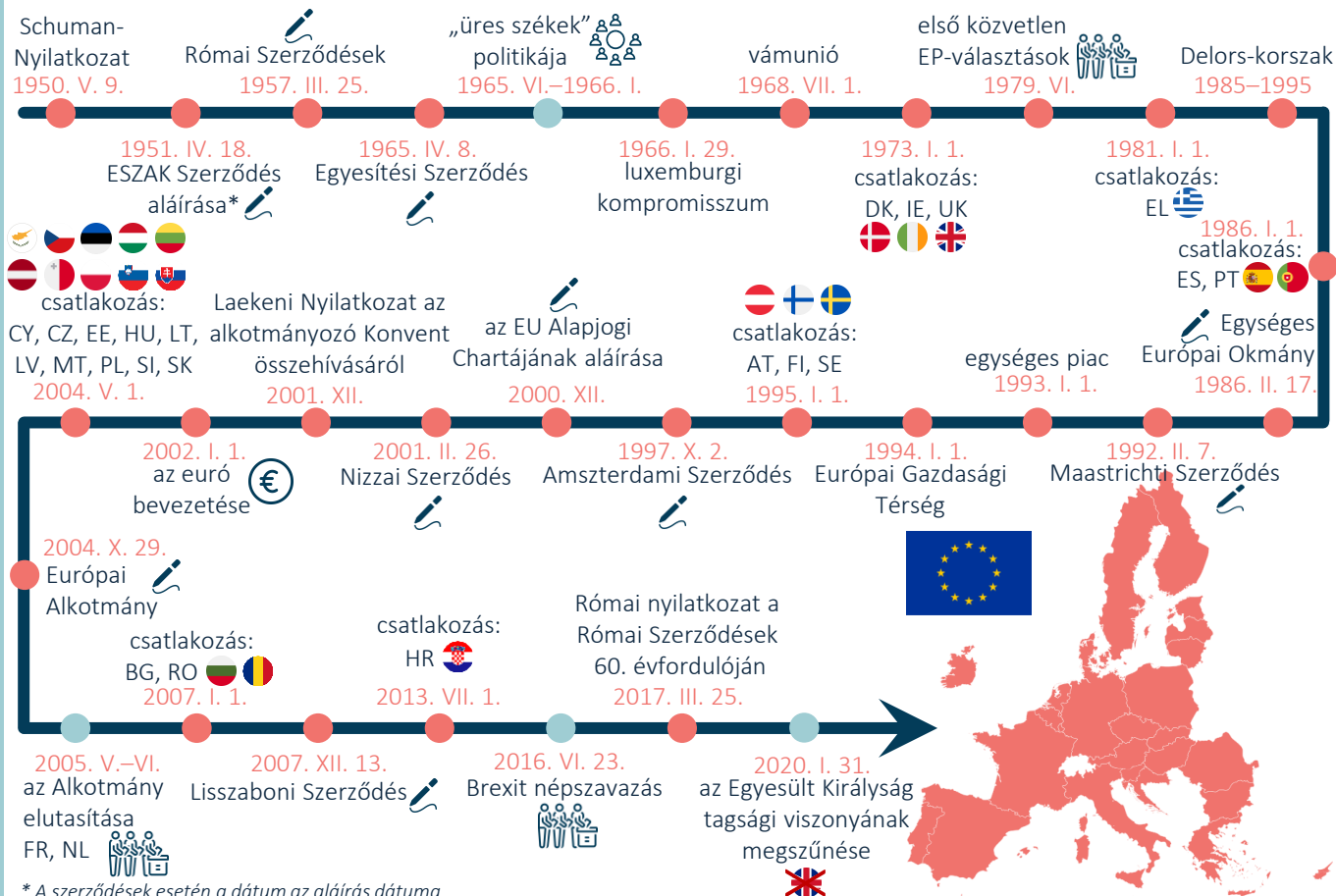
Elsőként a [Lisszaboni Szerződés](#) (2009) rendelkezett az uniós és a tagállami hatáskörök megosztásáról, rögzítette a hatáskörök típusait és korlátait, gyakorlatilag kodifikálta az Európai Unió Bíróságának

(EUB) joggyakorlatát. Az [EUSz 5. cikke](#) kimondta az EU hatásköreinek származtatott, azaz a tagállamok által az EU-ra átruházott, korlátozott és eseti jellegét. Az arányosság és a szubsidiaritás alapelveit átültették a gyakorlatba, így azok az uniós hatáskörgyakorlás fékeként működnek (Várnai–Papp [2016](#); Piris [2010](#)). A kétezres évek válságjelenségei (pénzügyi és migrációs válság, Brexit, Covid19 járvány stb.) és azok társadalmi, politikai következményei nyomán megerősödtek a nemzetállami szuverenitás támogatói, és ehhez hozzájárulnak a demokratikus deficit jelenségei és az európai identitási és legitimációs válságjelek is (Szapáry [2021](#); Fricz [2020](#); Gyurgyák [2019](#)).

Az Európai Unió Bíróságának működése jelentős hatással van az uniós jogra, ítéletei befolyásolják az integráció alakulását (Arató–Koller [2019](#)). Az uniós jog sajátos jellemzői az uniós jog elsőbbsége, amelyet a [Costa vs. E.N.E.L.](#) ügyben mondtak ki először, és az uniós jog közvetlen hatálya ([Van Gend en Loos](#) ügy). Az uniós jog elsőbbségének két eltérő értelmezése van. Az autonomista felfogás szerint *sui generis* jogrendszer jött létre, míg a másik, a tagállami alkotmányos felhatalmazásokból kiinduló felfogás szerint az elsőbbség az EU számára a szuverenitási jogok gyakorlásához adott felhatalmazásra épül. Egyes tagállami felsőbbbíróságok az uniós jog végső korlátait a tagállami alkotmányos szabályokban látják, ítéleteikben fenntartásokat fogalmaztak meg az uniós jog elsőbbségével szemben. E fenntartások az alapjogok védelméhez (a német [Solange I. és II.](#) döntések), a hatáskört túllépő uniós aktusokhoz (a német [PSPP](#) döntés), valamint a nemzeti alkotmányos identitás védelméhez ([lengyel](#) és [magyar](#) döntések) kapcsolódnak (Kende et al. [2022](#); Károlyi [2023](#)). A 2020-as évek elején született ítéletek azt jelzik, hogy egyes felsőbbbíróságok áttértek a gyakorlati szuverenitásvédelemre, és ebben az értelemben a határozatok értelmezhetők a föderalizmus kontra szuverenitás viszonyrendszerében is (Blutman [2022](#)). ♦

AZ INTEGRÁCIÓ TÖRTÉNETÉNEK FŐBB ÁLLOMÁSAI

● az integráció erősödése ● az integráció lefékezés

* A szerződések esetén a dátum az aláírás dátuma.

UNIÓS ÉS TAGÁLLAMI HATÁSKÖRÖK

Kizárólagos hatáskörök

- ✓ Vámunió
- ✓ Versenyszabályok a belső piac működéséhez
- ✓ Monetáris politika (az eurózónában)
- ✓ Tengeri biológiai erőforrások megőrzése
- ✓ Közös kereskedelem-politika
- ✓ Nemzetközi megállapodás kötése meghatározott esetekben

Megosztott hatáskörök

- ✓ Belső piac
- ✓ Szociálpolitika meghatározott vonatkozásai
- ✓ Gazdasági, társadalmi és területi kohézió
- ✓ Mezőgazdaság és halászat*
- ✓ Környezetvédelem
- ✓ Fogyasztóvédelem
- ✓ Közlekedés
- ✓ Transzeurópai hálózatok
- ✓ Energiaügy
- ✓ A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség
- ✓ Közegészségügy egyes biztonsági kérdései
- ✓ K+F, úrkutatás
- ✓ Fejlesztési együttműködés és humanitárius segítségnyújtás

Gazdaság- és foglalkoztatáspolitikák összehangolása

- ✓ Gazdaságpolitika **
- ✓ Foglalkoztatáspolitikai

Közös kül- és biztonságpolitika

Támogató, összehangoló és kiegészítő intézkedések

- ✓ Emberi egészségvédelem
- ✓ Ipar
- ✓ Kultúra
- ✓ Idegenforgalom
- ✓ Oktatás, szakképzés, ifjúság és sport
- ✓ Polgári védelem
- ✓ Igazgatási együttműködés

* Kivéve a tengeri biológiai erőforrások megőrzését. ** Azon tagállamokra, amelyeknek pénzneme az euró, külön rendelkezések vonatkozhatnak.

FORRÁSOK

1 Az EU története; Pascale Fontaine (2017): [Európa 12 leckében](#), EU | 2 EUMSz 2–6. cikk; Horváth–Ódor (2010): [Az Európai Unió szerződéses reformja. Az Unió Lisszabon után](#), HVG-Orac